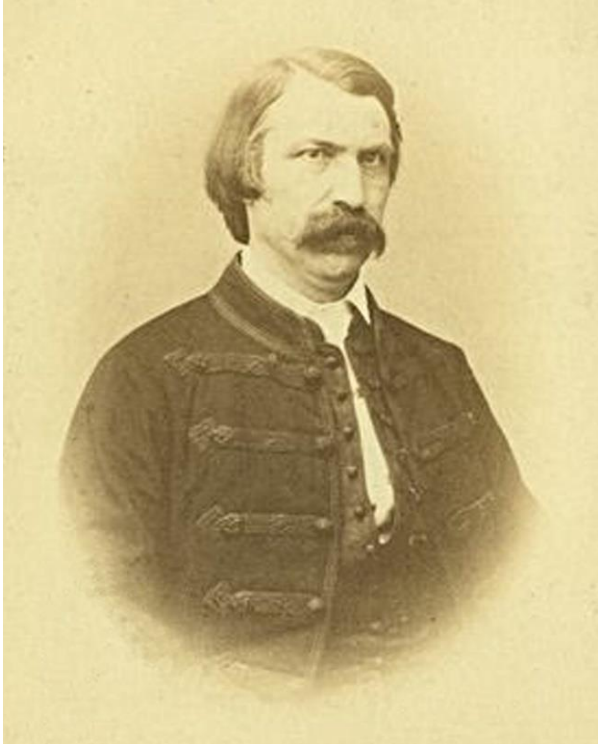

Fridrich August HAŽLINSKÝ (*06.01.1818 Kežmarok †19.11. 1896 Prešov)

Prírodovedec svetového formátu, priekopník systematiky bezkvetej flóry Uhorska, pedagóg, geológ, mineralóg a paleontológ.

Pochádzal zo šľachtickej rodiny Hazslinszkých z horno-šarišského Hažlína, ktorej slovenský pôvod (z Nitrianskej Stredy) sa odvádza od Františka Šoltísa nobilitovaného v 16. storočí. Po potlačení Rákociho povstania rodina jeho prastarého otca emigrovala do Francúzska. Hažlinského starí rodičia sa neskôr vrátili do Prešova, odkiaľ sa jeho rodičia Tomáš a Zuzana Kuchtová presťahovali v roku 1828 do Kežmarku. Tu vychovávali svojich štyroch synov a štyri dcéry. Otec, povoláním sedlár, bol tiež úspešným olejomaliarom. Ich talentovaný syn Fridrich navštevoval od roku 1828 kežmarské evanjelické lýceum. Už ako 16-ročný spoznával rastlinstvo v okolí Kežmarku i Tatier a napísal svoje prvé odborné rukopisné práce. K tomu si zaopatril mikroskop (ako prvý v Uhorsku ho použil na skúmanie rastlín) a založil si herbár. Zaujímal ho aj geológia: vyrezal z dreva stovky modelov kryštalických minerálov, z ktorých 254 ks neskôr daroval prešovskému kolégiu a kežmarskému lýceu. V rokoch 1838–1839 študoval právo v Blatnom Potoku, kde tiež pokračoval vo svojich prírodovedeckých aktivitách. Tu napísal 724-stranovú prácu o rastlinách *Das Linneisch-Houttuynisches Pflanzensystem. Compendium florae universalis* (Linneisch-Houttuynischov rastlinný systém. Všeobecná príručka rastlín) s vlastnou obrazovou ilustráciou 177 rastlín. Po návrate do Kežmarku v roku 1839 doštudoval na lýceu filozofiu a teológiu. Tiež sa venoval práci na umelom botanickom jazyku, ktorú ilustroval množstvom svojich obrazových príloh. Nasledovalo štúdium chémie a botaniky v Debrecíne v rokoch 1841–1843, kde zostavil nové klasifikovanie rastlinného

systemu v práci *Novum Systema vegetabilium*. V rokoch 1843–1846 študoval na Polytechnickom inštitúte vo Viedni matematiku, fyziku i chémiu a zaujímal sa aj o geológiu, mineralógiu a najmä botaniku. Po ukončení štúdií sa uchádzal v rodnom meste o učiteľské miesto na lýceu, ale nebol prijatý. Odmietol prestížnu ponuku učiť na Technickej škole v Budíne. Istý čas učil vo Viedni, kde napísal svoje učebnice mineralógie, chémie a geológie. Aktívne ovládal nemecký, maďarský, slovenský a latinský jazyk a pasívne grécky, hebrejský, anglický aj francúzsky jazyk. Jazyky aj prírodovedné predmety učil od roku 1846 až po odchod do dôchodku (1893) na evanjelickom kolégiu a dištriktuálnom gymnáziu v Prešove. Systematicky sa venoval modernizácii výučby, vychádzajúc pritom z vlastného vedeckého výskumu a prednášajúc podľa vlastných učebníc. V roku 1846 sa v Prešove oženil s Jozefínou Teréziou Putzovou, s ktorou mali päť synov a dcéru. Je pochovaný v Prešove.

Bol členom Uhorskej akadémie vied, zakladajúcim členom Francúzskej mykologickej spoločnosti, ako aj ďalších 12 domácich i zahraničných spoločností. Počet jeho publikovaných prác z botaniky, geológie, mineralógie a paleontológie s opisom skamenelín v reči nemeckej, maďarskej, latinskej i anglickej presiahol stovku. Prispel k poznaniu centrálnokarpatského paleogénu a mezozoika v pásme Slovenského rudohoria, najmä však prírody okolia Prešova, ale aj travertínovej kopy Drevení, Vysokých Tatier a Slanských vrchov. Zaslúžil sa o výskum opálových baní na Dubníku. Ako prvý zostavil monografiu: *Flóra severného Uhorska* (1864), cenné sú tiež *Riasy Uhorska a jeho susedných krajín* (1867) a *Botanická príručka vaskulárnych rastlín v Uhorsku* (1872). Preskúmal a popísal vyše 100 nových taxónov výtrusových rastlín, viaceré sám pomenoval, pričom 14 objavov nesie jeho meno. Pre poznanie flóry Slovenska majú nesmierny význam. Celoživotné výsledky botanizovania uložil do veľkého herbára s 11200 položkami, ktorého časť je jedinečnou zbierkou paleontologických nálezov s 1500 fosíliami (4 z nich pomenovaných po ňom) v budapeštianskom národnom múzeu.

V duchu svojho vyznania: „príroda je veľký chrám sveta“ vychoval viacero vynikajúcich botanikov Uhorska – úzko spolupracoval so slovenskými botanikmi A. Kmeťom a J. Ľ. Holubym. Za všetky tieto zásluhy mu bol v roku 1890 cisárom Františkom Jozefom I. znovu potvrdený šľachtický titul. Po jeho smrti mu odhalili bustu s pamätnou tabuľou v budapeštianskej botanickej záhrade. Mesto Kežmarok mu v roku 2019 odhalilo pamätnú tabuľu na rodnom dome na Hlavnej ulici a zriadilo malú expozíciu v Základnej škole Nižná brána.

(MCH)